

SELONTEKO VUODEN 2023 TOIMINTAVARMUUDEN JA JATKUVUUDEN HALLINNASTA

Selonteossa arvioidaan eri osa-alueita liittyen sisäiseen valvontaan, riskienhallintaan sekä turvallisuusjohtamiseen.

Selonteon avulla voidaan saada kohtuullinen varmuus toiminnan lainmukaisuudesta, varojen turvaamisesta, toiminnan tuloksellisuudesta sekä taloutta ja tuloksellisuutta koskevien oikeiden ja riittävien tietojen tuottamisesta. Tarkoituksena on arvion kautta tunnistaa keskeisiä kehittämiskohteita liittyen erilaisiin valvonta- ja toimintatapamenettelyihin.

1. JOHTAMINEN, PÄÄTÖKSENTEKO JA VALVONTAKULTTUURI						
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Johto ja esihenkilöt huolehtivat sisäisen valvonnan toteuttamisesta ➤ Toimialueen johtaminen tukee läpinäkyvyyttä päätöksenteossa ja rakenteet tukevat sisäistä valvontaa ➤ Hyvä hallintotapa on toteutunut organisaation toiminnassa ja päätöksenteossa (Toimialueen rakenne, toimivalta ja vastuut on määritelty asianmukaisesti, Toimintaa ohjaavat säännöt, ohjeet ja päätökset ovat ajan tasalla) ➤ Työyhteisö kannustaa keskusteluun sekä kehittämis- ja epäkohtien esille nostamiseen 						
Ei ole toteutunut	□1	□2	□3	☒4	□5	On toteutunut erinomaisesti
<p>SELONTEKO JA PERUSTELUT:</p> <p>Toimialueen sisäisessä valvonnassa on linja/matriisiorganisaatio, jossa vastuut on määritelty tehtävänkuvien ja esihenkilöiden kautta. Johdon tehtävänä on ollut varmistaa, että toiminnasta annettuja säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan ja että toimintaa koskeva informaatio on luotettavaa.</p> <p>Kunnallisen päätöksenteon ja valmistelun julkisuusperiaatteen mukaisesti olemme tehneet aktiivista ja avointa tiedottamista. Sivistyksen toimialueella päätöksenteon prosessit ja vastuut on määritelty hallintosäännössä sekä sivistyksen toimintasäännössä. Vastuut ja prosessit katsotaan läpi yhdessä osana valmistelua. Toimialueen avoin keskustelukulttuuri tukee valmistelun ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä. Toimintaa ohjaavat säännöt ovat ajantasaiset. Päivitettävien tai laadittavien asiakirjojen loppuunsaattamisessa voi olla viivettä.</p> <p>Sivistyspalveluissa muutostilanteet ja erityisesti henkilöstön vaihtuvuus ja sijaisuudet vaikuttavat toimialueen toimintavarmuuteen. Toimialueen sisäiset tehtävä- ja vastuukuvaukset eivät välttämättä anna sijaiselle riittävän hyvää kuvaa palveluiden johtamisesta.</p> <p>Ruokapalveluissa keskeisessä roolissa on vaihtunut jatkuvasti henkilö. Jatkuvuus häiriintynyt ja vaikuttanut johtamiseen ja valvontaan. Toiminnan epäkohdat ovat olleet tiedossa, joten niihin on voitu vaikuttaa. Tilapäinen kuormittava tilanne on ollut hallinnassa.</p>						

2. RISKIENHALLINTA						
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Riskienhallinnan vastuut ja tehtävät ovat selkeitä. ➤ Riskien tunnistaminen, hallintatoimien määrittely, vastuuttaminen ja raportointi on toteutunut toimialueelle keskeisillä osa-alueilla. ➤ Riskienhallinta on toteutunut osana talouden ja toiminnan suunnittelua sekä seurantaa. 						
Ei ole toteutunut	□1	□2	□3	☒4	□5	On toteutunut erinomaisesti
<p>SELONTEKO JA PERUSTELUT:</p>						

Riskien seuranta on osa toimialueen rakenteita. Riskejä arvioidaan osana talouden ja toiminnan suunnittelua. Jo vuositavoitteita asetettaessa on arvioitu merkittävimpiä riskejä ja niiden hallintakeinoja. Riskejä on arvioitu osana talouden ja toiminnan suunnittelua koko vuoden ajan. Toimialueen johtoryhmä sekä palvelualueiden johtoryhmät/ johtotiimit ovat seuranneet säännöllisesti riskienhallintaa ja vastaavat seurannasta sekä raportoinnista.

Merkittävimpiä riskienhallintaa vaativia asioita ovat olleet poikkeustilanteet, esimerkiksi jatkuvat lakot. Toistuva lakon uhka on kuitenkin vaikuttanut siten, että riskien hallinnan toimia on käsitelty paljon ja suunnitelmat poikkeustilanteisiin ovat ajantasaisia kaikilla sivistyksen palvelualueilla.

Ruokapalveluiden toimintavarmuus on ollut hyvällä tasolla johtuen erinomaisesta ennakkoinnista ruuan saatavuuden ja henkilöstön osaamisen suhteen.

Kustannustason nousun riskiä on seurattu kaikessa toiminnassa, ja riskin hallintaan on varauduttu tarkalla kustannusten seurannalla kuukausittaisissa talouskatsauksissa ja neljännesvuosittain osavuositarkastuksissa. Varhaiskasvatuksessa kustannusten ylittämisen riski toteutui johtuen varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nopeasta noususta. Lisääntynyt palvelutarve on kuitenkin pystytty toteuttamaan sekä henkilöstön että tilojen osalta vuoden 2023 aikana hyvin.

3. TOIMIVALTA JA VALVONTATOIMENPITEET

- Tietojärjestelmissä on työtehtävien mukaiset käyttöoikeudet
- Toimivalta ja hyväksymisoikeudet on eriytetty asianmukaisesti ja sijaisjärjestelyt ovat ajan tasalla
- Toimielinten ja viranhaltijoiden toimivaltaa on noudatettu niin päätöksenteossa ja taloudessa
- Sisäisen tarkastuksen osoittamat toimenpiteet on toimeenpantu
- Sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen, riskienhallinnan ja henkilöstön havainnot on käsitelty ja niiden perusteella on ryhdytty tarvittaviin toimenpiteisiin
- Avustuskohteisiin on kohdistettu ohjeidenmukaiset valvontatoimenpiteet

Ei ole toteutunut	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☒ 4	☐ 5	On toteutunut erinomaisesti
-------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	---------------------------------------	----------------------------	-----------------------------

SELONTEKO JA PERUSTELUT:

Kunnassa on käytössä paljon erilaisia tietojärjestelmiä, ja kokonaisuuden laajuus ja sen hallitsemisen haasteet on tunnistettu niin sivistyksen toimialueella kuin vuoden 2023 aikana käynnistyneessä tiedolla johtamisen kehittämiskokonaisuudessa. Tietojärjestelmäosaaminen ja järjestelmiin tarvittavat käyttöoikeudet voivat olla puutteellisia joidenkin henkilöiden osalta. Jokaisen rekrytoinnin yhteydessä on pohdittava erikseen, mihin järjestelmiin oikeuksia voidaan ja täytyy antaa. Tätä tulisi kehittää siten, että käyttöoikeudet olisivat tehtävänkuvaan liittyviä, ja ne voitaisiin myöntää henkilöille automaattisesti ilman esimiehen luetteloimia käyttöoikeustarpeita.

Palvelualueilla ja palveluyksiköissä on kokemusta siitä, että havainto- ja turvallisuuskeskusteluun ei ole osattu varata tarpeeksi aikaa, jotta voitaisiin havaita olennaiset kehittämiskohteet. Tarkastuksien perusteella annetuissa toimenpiteissä on takarajat, joiden toteuttaminen on aiheuttanut haasteita. Haasteet ovat johtuneet siitä, että vaadittu muutos tulee toteuttaa toisella toimialueella, eikä yhteistyö ole ollut tuloksellista. Ruokapalveluissa keittiöiden valvonta on voinut olla hieman puutteellista johtuen henkilöstötilanteesta. Omavalvonnan parantamiseksi on tehty isoja toimenpiteitä, ja terveystarkastajan arvosanat parantuneet huomattavasti.

Sisäisen valvonnan tarkastus tehtiin vuonna 2023 varhaiskasvatuksen palveluohjaukseen, ja sen suositukset on huomioitu kehittämistyössä. Aiemmin kunnan avustustoimintaan tehty sisäinen tarkastus ja sen suositukset on huomioitu vuoden 2023 aikana tehdyssä avustusten kokonaisuudistuksessa. Uudistetun mallin mukaiset avustukset on otettu käyttöön vuoden 2024 alusta.

Avustuksissa on käytössä selkeät kriteerit, ja tarkastukset tehdään suunnitellusti.

--

4. TIETO JA VIESTINTÄ						
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Toimialueen toiminnasta ja taloudesta on käytettävissä oikeat ja riittävät tiedot toiminnan häiriöttömyydestä, tavoitteiden saavuttamisesta, toiminnan lainmukaisuudesta ja riskienhallinnasta. ➤ Toiminnasta ja taloudesta viestitään säännöllisesti ja riittävässä laajuudessa ➤ Poikkeustilanteissa on käytettävissä selkeät viestintäohjeet 						
Ei ole toteutunut	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☒ 4	☐ 5	On toteutunut erinomaisesti
<p>SELONTEKO JA PERUSTELUT:</p> <p>Toiminnan ja talouden osalta sivistyksen toimialueella keskustelu ja talouden säännöllinen seuranta ovat toteutuneet suunnitellusti. Talousarvio, osavuositarkastukset, toimintakertomus ja tilinpäätös ovat luoneet tarkan kokonaiskuvan toimialueen taloudesta ja toiminnasta. Merkittävät poikkeamat talousarvioon on tuotu käsittelyyn osavuositarkastuksissa. Riskejä on seurattu ja niihin on reagoitu osana toiminnan järjestämistä ja talouden hallintaa.</p> <p>Tavoitteiden ja kehittämistoimien raportointi ja seuranta on tehty Thinking Portfoliossa osavuositarkastusten ja tilinpäätöksen yhteydessä.</p> <p>Varhaiskasvatuksessa lapsimäärien voimakas kasvu vaikuttanut paljon toiminnan järjestämiseen ja talouden seurantaan ja ennakointiin. Varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatyksiköiden tarkempi talouden seuranta ja sen kehittäminen on tarpeen. Henkilöstömenojen oikeaan arviointiin tulee kehittää koko kunnan tasolla vakanssirekisteri, jonka perusteella henkilöstökulut saadaan määriteltyä talousarvion pohjaan oikein.</p> <p>Talouden seurantajärjestelmien käytettävyys vaikuttaa siihen, että palvelualuepäälliköiden on vaikea saada itse tarvittavia talouden seurantatietoja järjestelmästä käyttöönsä (365BI). Palvelualuepäälliköillä ja toimialueen talouspäälliköllä on ollut säännölliset talouden toteutumisen seurantalaverit.</p> <p>Poikkeustilanteista tulee nopeasti ja hyvin tietoa kaikille asianosaisille. Poikkeustilanteiden viestintäohjeet ovat selkeät. Toteutuneiden poikkeustilanteiden jälkeen on tehty havaintoja viestinnän toimivuudesta ja korjataan ohjeita tarpeen mukaan.</p>						

5. HANKINNAT, OMAISUUS JA SOPIMUKSET						
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Toimialueen hankinnat on järjestetty tehokkaasti ja hankintatarpeet on ennakoitu ➤ Toimialueen sopimushallinta on järjestetty asianmukaisesti, sopimushallinnan ohjeiden mukaisesti ja sopimusten yhteyshenkilöiden tiedot ovat ajan tasalla ➤ Sopimusten toteutumista valvotaan ja niitä noudatetaan ➤ Varautumisen näkökulma on huomioitu hankinnoissa ja sopimuksissa ➤ Toimialueen omaisuudesta on huolehdittu ja vastuut omaisuuden osalta ovat selkeät 						
Ei ole toteutunut	☐ 1	☐ 2	☒ 3	☐ 4	☐ 5	On toteutunut erinomaisesti
<p>SELONTEKO JA PERUSTELUT:</p> <p>Toimialueen hankinnat on kirjattu vuoden 2023 hankintasuunnitelmaan. Suurimpien hankintojen toteuttamisessa sivistyksen palvelualue on tehnyt yhteistyötä kunnan hankintapalveluiden kanssa, ja hankintaosaamista on myös ollut käytössä ostopalveluna palveluverkon uudiskohteiden kynnysarvot ylittävissä kaluste- ja av- ja ict-hankinnoissa.</p>						

Hankintojen kokonaisuuden kehittäminen on tuonut toimialueille ja palvelualueille aikaisempaa enemmän vastuuta hankintojen koordinointiin ja toteuttamiseen. Hankintojen ja sopimusten kokonaishallinta työllistää paljon, ja sillä toimialueella ei ole omaa hankinta- tai sopimushallintaosaamista. Tästä johtuen on tarvittu paljon työtä melko pienissäkin hankinnoissa tai sopimusten laatimisessa. Riskinä on, että suurten hankintojen osalta osaaminen ei ole riittävää ja kilpailutuksen osalta ei saavuteta kaikkea kustannushyötyä. Hankinnoissa tarvitaan vahvempaa keskittämistä suurten hankintojen osalta tai lisäresurssia toimialueelle. Sopimusten tarkistaminen ja riskikartoitus on koettu työlääksi, sillä kaikkiin sopimuksiin tarvitaan tämänhetkisten ohjeiden mukaan paljon yksityiskohtien tarkistamista. Sisäiset hankinta- ja sopimusohjeet voisivat joustaa paremmin tilanteen ja sopimuksen laajuuden mukaan.

Toimialueen omaisuudesta huolehtiminen on haastanut taideomaisuuden kohdalla säilytystilojen kunnan ja soveltuvuuden vuoksi.

6. EETTISET MENETTELYTAVAT

- Toimialueella noudatetaan ohjeistusta ulkopuolisen tarjotessa lahjaan tai lahjaan verrattavaa hyödykettä
- Toimintaohjeet ovat selkeät väärinkäytösepäilyissä
- Esteellisyytilanteet ennakoidaan ja tunnistetaan esim. päätöksenteossa
- Sivutoimien vaikutukset on tunnistettu toiminnalle

Ei ole toteutunut	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☒ 5	On toteutunut erinomaisesti
-------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	---------------------------------------	-----------------------------

SELONTEKO JA PERUSTELUT:

Toimialueella eettisiä ohjeita noudatetaan hyvin. Ohjeiden säännölliselle kertaamiselle on myös tarvetta toimialueen suuren henkilöstömäärän vuoksi.

Esteellisyytilanteet on ennakoitu ja tunnistettu päätöksentekotilanteissa hyvin.

Sivutoimien vaikutusta ei tunnisteta välttämättä kaikilta osin riittävästi, vaikka ongelmatilanteet ovatkin olleet vähäisiä. Ohjeita voisi selkeyttää tai niistä tulisi tiedottaa paremmin. Kunnan työntekijä ei voi tehdä omalla toiminimellä töitä kunnalle.

7. TURVALLISUUSJOHTAMINEN

- Turvallisuusjohtaminen on osa organisaation strategista suunnittelua ja päätöksentekoa.
- Erilaiset uhkat ja niiden vaikutukset toimintaan on huomioitu, kriittiset toiminnot on tunnistettu.
- Toimialueella on selkeät ja ymmärrettävät varautumissuunnitelmat, jotka koskevat erilaisia skenaarioita
- Resursseja kohdennetaan turvallisuuteen ja turvallisuustoimenpiteisiin
- Turvallisuus ja henkilöstöjohtaminen ovat kytköksissä: Henkilöstön koulutus, tietoisuus ja osallistuminen turvallisuuskysymyksiin toteutuu
- Jatkuvuudenhallinta on osa henkilöstön koulutusta
- Jatkuvuudenhallintatoimenpiteiden tehokkuutta seurataan ja arvioidaan sekä päivitetään aina tarvittaessa

Ei ole toteutunut	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☒ 5	On toteutunut erinomaisesti
-------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	---------------------------------------	-----------------------------

SELONTEKO JA PERUSTELUT:

Sivistyksen toimialueen turvallisuusjohtamista tehdään selkeästi määritellyissä rakenteissa ja ajantasaisen suunnitelmien pohjalta. Sivistyksen valmiussuunnittelun johtoryhmä on kokoontunut kahdesti vuodessa, ja

käsitellyt ajankohtaista turvallisuustilannetta ja ilmiöitä, turvallisuus- ja valmiussuunnitelmia, koulutuksia sekä havaintoja ja oppeja tapahtuneista turvallisuusjohtamista ja toimia vaatineista tapahtumista. Turvallisuusaiheita ja turvallisuuteen liittyvää sisäistä tukea ja koulutusta on järjestetty varhaiskasvatuksen ja oppimisen palvelualueilla osana esihenkilöpäiviä ja yksiköiden turvallisuusvastaaville. Turvallisuuskoulutusta voisi jatkossa lisätä.

Akuuteissa tilanteissa sivistyksen toimialueen turvallisuusjohtaminen ja -työskentely on sujuvaa ja ripeää. Prosessit ovat kunnossa. Viestintä poikkeustilanteissa on kehittynyt vuoden aikana. Kriittisten tehtävien tarkastelua on parannettu ja epäkohtiin on puututtu. Sijaistaminen on tunnistettu turvallisuustyössä riskiksi, ja hallintakeinona on kehitetty tiimi- ja parityötä.

Kehittämistä vaativiksi asioiksi toimialueella on tunnistettu se, että turvallisuuteen, valmiuteen ja poikkeustilanteisiin liittyviä suunnitelmia on paljon. Päivittämisen ja ajantasaisuuden varmistamiseksi suunnitelmien yhtenäistäminen kuntatasoisesti voisi olla tarpeen. Lisäksi arviontiin tulisi panostaa tapahtuneen jälkeen ja kehittää tätä kautta suunnitelmia. Kehittämistä vaativana asiana on lisäksi se, että turvallisuusjohtamiseen liittyvät toimenpiteet, joihin tarvitaan muiden toimialueiden tekemistä, kestävät liian kauan.

Viimeisessä osassa toimialue tekee yhteenvedon edellä mainituista kokonaisuutena. Kokonaisarvion lisäksi määritellään kehitettävät osa-alueet, joihin tullaan kohdistamaan kehittämistoimenpiteitä toimintavarmuuden ja jatkuvuuden hallinnan turvaamiseksi.

KOKONAISARVIO TOIMINTAVARMUUDEN JA JATKUVUUDEN HALLINNASTA						
Ei ole toteutunut	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☒ 4	☐ 5	On toteutunut erinomaisesti
KEHITETTÄVÄT OSA-ALUEET:						
Kehitettävät kokonaisuudet ovat sellaisia, joissa sivistyksen toimialue tunnistaa oman vastuunsa lisäksi kuntatasoisen tai toimialuerajat ylittävien toimintatapojen sujuvoittamista.						
<ul style="list-style-type: none"> - Sopimusten hallinta ja prosessit sekä riittävä asiantuntemus. - Hankinnat ja niiden prosessit sekä riittävä asiantuntemus ja resurssi - Turvallisuutta parantavien toimenpiteiden ripeä toimeenpano asetetussa aikataulussa monitoimijaisessa yhteistyössä kuntatasoisesti 						

Selonteko tulee käsitellä toimialueen johtoryhmässä sekä viedä tiedoksi vastuulliselle toimielimelle.